

**Edukacja permanentna jako proces
całozyciowy**
**System pojęciowy andragogiki jako
pedagogiki dorosłych**

Wykład 1 i 2

Opracowała: dr Aneta Klementowska

Edukacja permanentna

- **Edukacja permanentna** (fr. *permanens* = ciągły, ustawiczny) to jeden z podstawowych terminów współczesnej teorii i praktyki kształcenia.
- Zrodziła się w dobie wyraźnego kryzysu społecznego i politycznego świata pierwszej połowy XX w. Wyrazem tego kryzysu były wojny i wyścig zbrojeń, żywiołowy rozwój przemysłu, pojawianie się szkodliwych społecznie ideologii, destabilizacja życia społecznego, ubóstwo i wyzysk, konflikty i spory na tle rasowym. Uznano, że przyczyna owego kryzysu tkwi m.in. w źle funkcjonującym systemie edukacji.

c.d. Edukacja permanentna

Współcześni teoretycy oświaty polskiej uznali, że **permanencja** w oświacie to „(...) model edukacji, zgodnie z którym kształcenie nie ogranicza się do okresu nauki w szkole, lecz trwa, w różnych formach, przez całe życie (...)”.

Koncepcja ta odrzuca tradycyjny podział życia ludzkiego na okres przygotowawczy (nauki) i czas dojrzałej aktywności społeczno-zawodowej. W myśl idei edukacji permanentnej **szkoła jest jedynie pierwszym ogniwem procesu kształcenia, przygotowującym jednostkę do aktywności edukacyjnej w okresach następnych.**

Według jej założeń, oświata dorosłych staje się systemem uporządkowanych, intencjonalnych ofert edukacyjnych służących wielostronnemu rozwojowi podmiotowej osobowości człowieka.

Definicja edukacji permanentnej

Pojęcie „**edukacja permanentna**” oznacza „ustawiczny” proces, ciągły, nieustanny, nieprzerwany, cechą stałego trwania, bez przerwy, czyli całościowa edukacja człowieka realizowana od urodzenia do śmierci.

Inaczej: **Edukacja ustawiczna/permanentna** to współczesny model edukacji, polegający na ciągłym odnawianiu i podnoszeniu wiedzy i kwalifikacji ogólnych i zawodowych, trwający w ciągu całego życia jednostki. Potrzeba edukacji permanentnej wynika z konieczności adaptacji do istniejących warunków cywilizacyjnych, synonimami tego pojęcia są: kształcenie ustawiczne, kształcenie ciągłe.

Realizatorzy:

Edukacja permanentna (z uwagi na jej rozłożenie na cały okres życia) realizowana jest przez:

- Instytucje szkolne
- Instytucje pozaszkolne

Co daje edukacja permanentna?

Jest ona formą dostosowania się człowieka do zmian wynikających z przeobrażeń życia społecznego i zawodowego.

Przygotowuje ona człowieka do podejmowania, adekwatnych do zmian cywilizacyjnych, działań oraz zajęcia przez niego właściwego mu miejsca w środowisku życia i pracy.

Kształcenie ustawiczne powinno umożliwić:

- Rozwój osobowości,
- Podnoszenie kwalifikacji zawodowych,
- Uaktualnienie i odświeżenie wiedzy,
- Przystosowanie się do zmian w zawodzie.

Edukacja dorosłych a edukacja permanentna

Edukacja dorosłych stanowi część edukacji
permanentnej/ustawicznej

Oświata dorosłych

Wg „Encyklopedii pedagogicznej” **oświata dorosłych** to „(...) działalność społeczna (instytucjonalna i spontaniczna) zmierzająca do doskonalenia umysłowego, ideowego i estetycznego ludzi dorosłych, a więc do podnoszenia poziomu kultury grup społecznych i jednostek w ramach społecznie przyjętego systemu wartości (...)”

Prekursorzy oświaty dorosłych w Polsce

- Jednym z pierwszych prekursorów oświaty dorosłych (zwanej wtedy „oświatą ludu”) był Kazimierz Osiński (1738–1802), pijar, pedagog, autor i tłumacz dzieł z zakresu fizyki, chemii, metalurgii.
- Paweł K. Brzostowski (1739–1827), ksiądz, wykształcony w Rzymie (Collegium Clementinum), jeden z inicjatorów reform włościańskich, znany też ze sponsorowania wydawnictw literackich i naukowych.
- Feliks Radwański (1756–1826), architekt, profesor matematyki, mechaniki i hydrauliki w Szkole Głównej Koronnej (UJ) w Krakowie.
- Stanisław Staszic (1755–1826), starannie wykształcony (Lipsk, Getynga, Paryż), ksiądz, działacz polityczny, filozof, pisarz (autor m.in. „Przestróg dla Polski – 1790) i publicysta, wybitny przedstawiciel polskiego oświecenia.
- Jan B. Chodźko (1777– 1851), prawnik, pisarz, działacz społeczny i oświatowy.
- Lucjan H. Siemieński (1807–1877), literat, konspirator, spiskowiec, emigrant i działacz patriotyczny.
- Konrad Prószyński (1851–1908), redaktor i publicysta, działacz oświatowy i księgarz, autor elementarzy i broszur popularnonaukowych, założyciel i redaktor „Gazety Świątecznej”.
- Jadwiga Dziubińska (1874–1937), działaczka społeczno-oświatowa związana z ruchem ludowym, pedagog, autorka nowatorskich programów wychowawczych dla młodzieży wiejskiej i inni.

Cechy edukacji dorosłych

- **Wielość organizatorów** (władze państwowe, samorządowe, kościoły, związki wyznaniowe, zakłady pracy, instytucje kultury, ochrony zdrowia, fundacje, osoby prywatne itd.)
- **Wielość form** (kształcenie szkolne, kursowe, uczelnie wszechnicowe, środki masowego przekazu, praca zawodowa, poradnictwo i doradztwo, krajoznawstwo, działalność artystyczna itd.)
- **Różnorodność środowisk** (grupy środowiska lokalnego, stowarzyszenia, ludzie młodzi, w wieku średnim, seniorzy)
- **Wielopoziomowość** (podstawowy, średni, wyższy, podyplomowy, doktorancki, staże naukowe, seminaria naukowe, samokształcenie itd.)
- **Wielowariantowość** (dostosowanie do różnego wieku, poziomu wykształcenia, ilości i struktury czasu wolnego itd.)
- **Otwartość** (związek tej edukacji z innymi systemami życia społecznego – systemem szkolnym, pracy, życia codziennego)
- **Związek z interesem określonych grup społecznych i jednostek ludzkich.**

Funkcje społeczne edukacji dorosłych

1. **Ekonomiczna** - wyraża się ona we wpływie edukacji dorosłych na wydajność ekonomiczną jednostek i grup społecznych. Głównie polega ona na podniesieniu poprzez poprawę kwalifikacji dorosłego wydajności jego pracy i poprawie jakości jej wytworów.
2. **Popularyzacyjna** - polega ona na rozpowszechnianiu wśród szerokich kręgów społeczeństwa najnowszej wiedzy, informacji, wartości, poglądów z różnych nauk, techniki, jej odkryć, kultury i sztuki oraz kultury życia i pracy. Przez takie rozpowszechnienie dużym kręgom społecznym w formie przystępnej i zrozumiałej nowych treści, wartości, sposobów myślenia i wzorów zachowania, przygotowuje się ludzi do modernizacji życia i pracy, inicjuje postęp i nowoczesność. Funkcji tej służą różne działania edukacyjne – głównie jednak organizowanie odczytów, przygotowanie i publikowanie popularnych wydawnictw (czasopisma, książki), emitowanie audycji radiowych i telewizyjnych, urządzenie seansów filmów popularnonaukowych, wystawiennictwo i samokształcenie oraz in.
3. **Integracyjna** - polega ona na scalaniu różnych grup społecznych, umacnianiu więzi pomiędzy członkami tych grup.

c.d. funkcje

4. **Adaptacyjna** - polega ona na przystosowaniu człowieka do warunków, w jakich się w danej chwili znalazł. Jest to w pierwszym rzędzie adaptacja do życia, w warunkach cywilizacji zmiennej, ludzi do nowego środowiska, kręgu towarzyskiego i in.
5. **Polityczna** (lub ideologiczna) - wyraża się ona w podnoszeniu przez edukację świadomości politycznej i ideologicznej członków określonych grup – stosownie do wymagań chwili.
6. **Konstruktywna** – wyraża się ona w przekształceniu na lepsze, w podnoszeniu na wyższy poziom organizacyjny i cywilizacyjny życia jednostek i grup. Edukacja poprzez przekazywanie wiedzy, kształtowanie nawyków, rozwój zainteresowań i sił umysłowych, budzenie potrzeb i aspiracji do lepszego życia, przekazywanie nowych poglądów i kreowanie przekonań staje się motorem rozwoju cywilizacyjnego i społecznego.
7. **Eliminacyjna** - polega ona na eliminowaniu ze świadomości, a tym samym i zachowań ludzi wyobrażeń, poglądów, idei, upodobań, postaw i zwyczajów już niepotrzebnych, „starych”, stanowiących barierę racjonalnego życia i pracy.

c.d. funkcje

8. **Konserwatywna** (przekazywania tradycji lub transmisyjna) - istota tej funkcji sprowadza się bowiem do zachowania i przekazywania uczącym się obecnie dorosłym wartości grupowych i osobistych z przeszłości. Chodzi w niej głównie o dorobek intelektualny i kulturalny, obyczaje, poglądy, przekonania, normy postępowania, wartości, stosunek do pracy, folklor, tradycje zawodowe, rodzinne, ogólnonarodowe i lokalne.
9. **Profilaktyczna** - polega ona na zabezpieczeniu, poprzez edukację, przed powstaniem niekorzystnego, niepożądanego zjawiska społecznego, nie dopuszczenie do niego.
10. **Różnicowa lub rozdzielcza** - istotą jej jest pogłębianie różnic pomiędzy jednostkami i grupami wchodzącymi w skład danych zbiorowości oraz wyodrębnianie się nowych kategorii społecznych i intelektualnych.

c.d. funkcje

11. **Kompensacyjna** - wyraża się ona w wyrównywaniu czy równoważeniu przez kształcenie się człowieka dorosłego różnego rodzaju wcześniejszych zaniedbań i niepowodzeń.
12. **Terapeutyczna** - wyraża się ona w leczeniu poprzez kształcenie różnych dolegliwości somatycznych i psychicznych.
13. **Doskonaląca** - podnoszenie się poziomu kwalifikacji zawodowych i ogólnych osób uczących się
14. **Demokratyzująca** - w jej toku ludzie mniej wykształceni mogą dorównać osobom znajdującym się pod tym względem w lepszej sytuacji, a przez to redukować u siebie poczucie upośledzenia edukacyjnego i poniżenia społecznego.

Inne propozycje funkcji:

1. **Innowacyjna** – polega na wprowadzaniu poprzez kształcenie się nowości w życie społeczne i zawodowe człowieka, reformowanie tego życia.
2. **Renowacyjna** – polega na stałym odnawianiu, przypominaniu, odświeżaniu dawnych wartości, ideałów i społecznie pożądanym wzorów zachowań.
3. **Racjonalizująca** – polega na ciągłym ulepszaniu, usprawnianiu i udoskonalaniu codziennego życia i zawodowych działań.
4. **Optymalizacyjna** – polega na korzystniejszym niż do tej pory urządzaniu otoczenia, sprzyjaniu doskonaleniu życia i pracy.

Argumenty przemawiające „za” edukacją dorosłych:

1. Szybki postęp cywilizacyjny (konieczność nadążenia za zmianami w różnych dziedzinach życia)
2. Rozległość zasobów intelektualnych człowieka (zasoby intelektualne ludzi nie są w pełni wykorzystane)
3. Aktualny stan rozwoju gospodarczego, cywilizacyjnego, społecznego i organizacyjnego naszego kraju (istnieje obecnie w Polsce konieczność przyspieszenia tego rozwoju)
4. Różnica w poziomie wykształcenia pomiędzy młodzieżą a dorosłymi (młodzież ma często wyższe wykształcenie formalne, więc zmusza to dorosłych do dalszej edukacji)
5. Bezrobocie

c.d. Argumenty przemawiające „za” edukacją dorosłych:

6. Aspiracje ludzi do dalszego kształcenia (nieraz podyktowane chęcią awansu)
7. Konieczność przekwalifikowania się z uwagi na ciągłe podejmowanie tzw. prac dodatkowych
8. Przemiany w świadomości ludzi zwłaszcza w stosunku do możliwości kształcenia
9. Potrzeba przeciwdziałania stagnacji ludzi dorosłych (czyli dostarczenia bodźców rozwojowych, zaktywizowanie ich intelektualnie)
10. Potrzeba posiadania efektywnych pracowników (osoby wzbogacające swoją wiedzę i doświadczenie częściej do tej grupy należą).

Andragogika - definicja

Andragogika jest teorią kształcenia i wychowania dorastającej młodzieży oraz ludzi dorosłych.

Jest nauką (...) o **kształceniu, samokształceniu, wychowaniu i samowychowaniu dorosłych**, która swoje teoretyczne uogólnienia i normatywne wskazania opiera na dwóch źródłach wiedzy: na dorobku nauk humanistycznych i społecznych oraz na własnych badaniach zachowania dorosłych w sytuacjach edukacyjnych.

Jest nauką społeczną i wykorzystuje metody, techniki i narzędzia badawcze właściwe dla tej grupy nauk (indywidualny przypadek, sondaż diagnostyczny, eksperyment, monografia)

Andragogika – powstanie

Nazwa „andragogiki” pochodzi z języka greckiego (*aner dopełn. andros = dzielny, dorosły i ago = prowadzę*). Po raz pierwszy pojęcia „andragogika” na określenie *teorii* kształcenia w wieku męskim użył filozof niemiecki Alexander Kapp w latach 30. XIX w. Brak jednak wyraźnego wsparcia dla koncepcji A. Kappa spowodował, że termin ten nie został od razu spopularyzowany. Jego rozpowszechnienie dokonało się dopiero w XX w. Jest to m.in. zasługą Eugena Rosenstocka – profesora Uniwersytetu w Berlinie oraz Heinricha Hanselmann – profesora Uniwersytetu w Zurichu. **W Polsce** termin ten już **w latach międzywojennych** zaczęła stosować **Helena Radlińska** na oznaczenie uprawianej przez siebie teorii kształcenia dorosłych.

Obok tego terminu na oznaczenie refleksji o kształceniu dorosłych posługiwano się w Polsce także takimi pojęciami jak „pedagogika dorosłych”, „teoria oświaty dorosłych”, „teoria oświaty i kultury dorosłych”, „teoria kształcenia i wychowania dorosłych” i in.

Andragogika – powstanie c.d.

Wyodrębniła się z nauk pedagogicznych, określiła swój przedmiot, problematykę i metody badań w XX wieku.

Przyczyna: narastanie społecznej konieczności przygotowania ludzi dorosłych do funkcjonowania w różnych rolach społecznych, zawodowych i rodzinnych.

- Industrializacja, urbanizacja
- Rozwój nowoczesnej techniki i technologii produkcji
- Demokratyzacja życia społecznego
- Tworzenie nowych form współpracy międzynarodowej

Pedagogika-andragogika (relacje)

Początkowo andragogikę traktowano jako dział pedagogiki. Jednak już w latach międzywojennych rodziła się myśl o dwóch autonomicznych naukach zajmujących się wychowaniem: pedagogice – traktującej o kształceniu i wychowaniu dzieci oraz młodzieży i andragogice zajmującej się kształceniem i wychowaniem dorosłych.

Dynamiczny jednak rozwój tej dyscypliny jako nauki samodzielnej nastąpił dopiero po II wojnie światowej. Wtedy, a konkretnie już w II połowie XX w., jako nauka autonomiczna podzieliła się ona na szereg dyscyplin szczegółowych.

Przedmiot badań andragogiki

- Kształcenie i samokształcenie
- Wychowanie i samowychowanie ludzi dorosłych.

Andragogika ogólna - zadania

- Tworzenie metodologicznych podstaw do badań dla subdyscyplin andragogicznych
- Analiza i definiowanie podstawowych pojęć andragogicznych
- Opracowanie zasad tworzenia narzędzi do badań andragogicznych i stosowania ich w praktyce
- Ustalenie zasad i warunków zbierania materiałów badawczych, ich porządkowania, kodyfikowania, obliczania, interpretowania zgodnie z teorią wychowania dorosłych
- Ukazanie związku andragogiki z innymi naukami społecznymi
- Ustalanie potrzeb, zasad i metod badania różnych rodzajów aktywności i sytuacji dorosłych i ich wpływ na proces wychowania i kształtowania ich osobowości

Problemy andragogiki

- nieścistość terminologiczna,
- nieostrość określenia przedmiotu badań,
- niewyraźnie wyodrębniona specyfika metodologiczna (na tle innych nauk społecznych),
- słabe jeszcze w wielu ośrodkach naukowych zaplecze kadrowe i in.

c.d. Problemy andragogiki

Nie ma dzisiaj zgodności co do tego, jak należy traktować andragogikę. Jedni uważają, że powinna ona być nauką teoretyczną, zajmującą się głównie tworzeniem teorii naukowych budowanych zgodnie z formalnymi kryteriami metodologicznymi. Inni sądzą, że powinna ona zajmować się sferą praktyczną.

Nie ma też dzisiaj zgody co do tego, jak potraktować andragogikę w relacji do innych nauk . Jedni uważają ją nadal za subdyscyplinę pedagogiczną, z całym dla takiej przynależności konsekwencjami. Inni traktują ją jako dyscyplinę autonomiczną, należącą do nauk o wychowaniu.

Mimo krótkich naukowych tradycji andragogika ma dziś status nauki akademickiej.

Andragogiki szczegółowe – przyczyna powstania

Dynamika procesów cywilizacyjnych, społecznych i ekonomicznych spowodowała konieczność badania działania ludzi dorosłych w różnych dziedzinach życia – tak powstały **andragogiki szczegółowe.**

Subdyscypliny w andragogice:

1. **Ze względu na rodzaj oddziaływań kreacyjnych:** andragogika ogólna (i metodologię badań andragogicznych), dydaktyka dorosłych (andragogika szkolna i pozaszkolna), teoria wychowania, organizacja instytucji oświatowych i kultury, andragogika: socjalna, kulturalno-oświatowa, wczasów, wojskowa, komunikacji masowej, teoria polityki oświatowej, andragogika: porównawcza i resocjalizacyjna oraz dzieje oświaty dorosłych i myśli andragogicznej.
2. **Ze względu na miejsce realizacji:** andragogika szkolna, pozaszkolna (np. kursu zawodowego) przemysłowa, muzealna, wystawiennicza, samokształcenia i in.
3. **Ze względu na wiek uczestników:** andragogika („właściwa”) i geragogika (teorię kształcenia i wychowania ludzi w wieku podeszłym i starym).
4. **Ze względu na zakładany cel nauczania:** andragogika kształcenia, andragogika doksztalcania oraz andragogika doskonalenia (głównie zawodowego).
5. **Andragogika specjalna** (kształcenie ludzi niepełnosprawnych) i **resocjalizacyjna** (edukacja źle przystosowanych) i in.

Andragogika pracy – Pedagogika pracy

Wg T. Nowackiego (polskiego twórcy andragogiki pracy)

Pedagogika pracy jest dyscypliną poświęconą teorii wychowania i kształcenia pracowniczego młodzieży; natomiast **andragogika pracy** jest teorią kształcenia i wychowania ludzi dorosłych w zakresie przygotowania ich do pracy zawodowej oraz do jej doskonalenia i do rozwijania szeroko pojętej kultury pracy.

Szkolnictwo dla dorosłych

1. Obejmuje: **szkoły** podstawowe, zasadnicze szkoły zawodowe (branżowe), licea ogólnokształcące (wieczorowe i zaoczne), technika i licea zawodowe (wieczorowe i zaoczne), jak również szkoły pomaturalne oraz wyższe (wieczorowe i zaoczne). Wyłączywszy szkoły podstawowe (dla dorosłych) ma ono wyraźnie dwie odmiany: wieczorową i zaoczną.
2. **Centrum Kształcenia Ustawicznego** – powstały w 1975 r. jako nowy typ szkoły. Powstało w atmosferze mody na zakładanie dużych instytucji oświaty (zespoły szkół) i kultury (gminne ośrodki kultury), pomyślane zostało jako placówka oświatowa dla dużych miejscowości.

Oświata pozaszkolna

Podzielić ją można na dwie części:

- pozaszkolną edukację zawodową
- pozaszkolną edukację ogólnokształcącą.

Pozaszkolna edukacja zawodowa - FORMY

- kursy i seminaria zawodowe,
- prelekcje na tematy fachowe,
- konferencje,
- instruktaż,
- kursokonferencje,
- tzw. szkolenie przyzakładowe,
- praktyki pracownicze,
- staże zawodowe,
- e-learning.

Pozaszkolna edukacja zawodowa - INSTYTUCJE

- Zakłady pracy (w tym i w rolnictwie),
- resortowe ośrodki szkolenia, dokształcania i doskonalenia kadr,
- samodzielne placówki naukowo-dydaktyczne,
- spółdzielczość pracy,
- szkoły różnych typów (w tym także wyższe),
- liczne organizacje społeczne, które otrzymały na to zezwolenie władz oświatowych (Związek Zakładów Doskonalenia Zawodowego, Naczelna Organizacja Techniczna, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Towarzystwo Naukowej Organizacji i Kierownictwa, Liga Kobiet Polskich, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce i wiele innych),
- organizacje młodzieżowe,
- spółdzielczość oświatowa (np. Krajowa Spółdzielnia Pracy „Oświata”) i in.

Pozaszkolna edukacja ogólnokształcąca

Jest ona kontynuacją kształcenia szkolnego, jednak odbywa się w nieco innych warunkach oraz z wykorzystaniem innych metod/technik kształcenia. Uczeń dorosły podejmując owe kształcenie kieruje się również innymi motywami.

Jest to edukacja, której w zasadzie obce są cele instrumentalne, bezinteresowna, nie dla dyplomu, nie dla zdobycia określonych uprawnień, sama dla siebie, nastawiona na ogólny rozwój człowieka.

Jest często „hobbystyczna” – dotyczy rozwoju zainteresowań.

Formy edukacji pozaszkolnej

- **Kursy**
- **Uniwersytety powszechne** – są instytucją społeczną zajmującą się pozaszkolnym kształceniem ludzi dorosłych, głównie w formie cyklu wykładów i dyskusji. Jest on przeznaczony dla wszystkich chętnych do nauki, zainteresowanych bezinteresownie podnoszeniem swojego poziomu rozwoju umysłowego, niezależnie od wieku i wykształcenia.
- **Uniwersytety ludowe** – to instytucje wychowania społeczno-moralnego dorosłej młodzieży, wywodzącej się głównie ze środowiska wiejskiego. Celem tej instytucji jest rozbudzenie umysłowe i przygotowanie wychowanków do działalności animacyjnej w swoim środowisku.
- **Ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego** - mają one różne nazwy: „ośrodki”, „centra” („kształcenia”, „doksztalcenia”, „doskonalenia”, „szkolenia”, „edukacji ustawicznej”, „doradztwa”, „rozwoju kadr”), zajmują się jednym i tym samym, tzn. organizacją i realizacją dokształcania i doskonalenia zawodowego pracowników zatrudnionych w jednostkach gospodarczych (przedsiębiorstwa gospodarcze, komunikacyjne, budowlane, banki) i społecznych (administracja, opieka zdrowotna, szkolnictwo, wymiar sprawiedliwości, bezpieczeństwo Pożarowe).

c.d. Formy edukacji pozaszkolnej

- **Formy audytoryjne** – to odczyty (wykłady popularne, prelekcje), spotkania z rzeczoznawcami (czyli z tzw. „ciekawymi ludźmi”), seminaria, narady, sympozja, konferencje i forum oświatowe. Ich cechami wspólnymi jest: 1) wygłaszanie, metodą słowną przed określonym audytorium (publiczności słuchającej) w formie popularnonaukowej lub naukowej, pewnego zasobu treści; 2) dyskusja, z udziałem słuchaczy, wywołana przez prelegenta (wykładowcę, referenta) po zakończeniu jego wystąpienia przed audytorium.
- **Poradnictwo** - rozumie się przez nie „(...) działanie zaplanowane lub okolicznościowe, mające na celu pomoc w realizacji określonego zadania jednostce bądź instytucji (...)”. Dziś rozwinęły się, w różnych branżach i resortach, rozbudowane sieci poradnictwa.
- **Samokształcenie** – wg Władysława Okińskiego samokształcenie można określić jako samodzielne, poddane autokontroli racjonalne urabianie się osobnika w celu osiągnięcia danego, względnie jasno określonego wzoru osobowości.

Inne formy oświaty pozaszkolnej

- Kształcenie korespondencyjne (obecnie e-learning)
- Kształcenie na kursach
- Wszechnice tematyczne
- Samokształcenie

Rozwój człowieka:

1. Okres prenatalny (od poczęcia do narodzin)
2. Wczesne dzieciństwo (od narodzin do 3 r.ż.: wiek niemowlęcy – od narodzin do końca 1 r.ż; wiek poniemowlęcy – od 2 do 3 r.ż.)
3. Średnie dzieciństwo. Wiek przedszkolny (od 4 do 6 r.ż.)
4. Późne dzieciństwo. Młodszy wiek szkolny (od 7 do 10-12 r.ż.)
5. Adolescencja (od 10-12 do 20-23 r.ż.: wczesna in. wiek dorastania – 10-12 r.ż. Do 15 r.ż.; późna in. wiek młodzieńczy – od 16 do 20-23 r.ż.)
6. Wczesna dorosłość (od 20-23 do 35-40 r.ż.)
7. Średnia dorosłość. Wiek średni (od 35-40 r.ż. do 55-60 r.ż.)
8. Późna dorosłość. Wiek starzenia się (od 55-60 r.ż. i więcej)

Kryteria „porządkowania” okresu dorosłości

- Zadania rozwojowe
- Zmiany w strukturze życia związane z wydarzeniami typowymi dla różnych faz dorosłości
- Kryzysy życiowe, wobec których staje jednostka w różnych okresach swojego życia.

Dorobłość - definicja

To faza życia, w którą wkracza człowiek po gwałtownych zmianach rozwojowych prowadzących do dojrzałości biologicznej i społecznej, wyrażającej się w zdolności do prokreacji, oraz odpowiedzialnego podejmowania nowych ról społecznych związanych z zakładaniem własnej rodziny, rodzeniem i wychowywaniem dzieci, podejmowaniem i rozwijaniem aktywności zawodowej, a przede wszystkim w autonomicznym kierowaniu własnym życiem.

W okresie dorobłości zauważyć można duże indywidualne różnicowanie zmian.

Wczesna dorosłość (od 20-23 do 35-40 r.ż.)

Wkraczanie w dorosłość często się wiąże w takimi wydarzeniami życiowymi jak: zawarcie małżeństwa, niezależność ekonomiczna, zakończenie edukacji itp.

Próg dorosłości wyznacza (A. Jensen):

- Branie odpowiedzialności za swoje działania
- Podejmowanie decyzji w oparciu o własne przekonania i wartości
- Uniezależnienie się od wpływu rodziców, czy innych osób
- „partnerskie” stosunki z rodzicami.

Zadania rozwojowe wczesnej dorosłości 20-35 r.ż. (R.J. Havighurst)

- Wybór małżonka
- Uczenie się współżycia z nim
- Założenie własnej rodziny
- Wychowanie dzieci
- Prowadzenie domu
- Rozpoczynanie pracy zawodowej
- Podjęcie obowiązków obywatelskich
- Znalezienie pokrewnej grupy społecznej.

Wczesna dorosłość c.d.

- Obserwuje się nadal wzrost sprawności fizycznej, oraz doskonalenie się niektórych funkcji w obrębie narządów zmysłu (wzrasta wrażliwość na światło, polepsza się ostrość słuchu).
- Pewne czynniki (np. nałogi, siedzący tryb życia, stres) mogą powodować pogarszanie kondycji fizycznej.
- Aktywność człowieka koncentruje się na: pracy zawodowej, rodzinie (stopień zaangażowania zależy od płci).
- Sprawność umysłowa utrzymuje się na stałym, wysokim poziomie, pod koniec tego okresu wykazuje tendencję do obniżania się.
- Młodzi dorośli ujmują wartości w kategoriach ogólnych praw i uniwersalnych zasad, doceniając znaczenie umowy społecznej.

Średnia dorosłość.

Wiek średni (od 35-40 r.ż. do 55-60 r.ż.)

- Stan zdrowia dobry (jednak nieraz występuje spadek wydolności wielu funkcji biologiczno-fizjologicznych).
- Zwiększenie śmiertelności (w porównaniu z okresami wcześniejszymi).
- Proces „przekwitania” (kobiety – zanik cyklu miesięczkowego oraz funkcji prokreacyjnych; mężczyźni – obniżenie funkcji seksualnych).
- Wiek ten może być okresem największych osiągnięć zawodowych, bądź też okresem kryzysu zawodowego.
- Zdarza się konieczność zmiany dotychczasowej pracy, bądź wypalenie zawodowe.
- Przewartościowanie stosunków rodziców z dziećmi, wchodzącymi w okres dorastania.
- Syndrom „pustego gniazda”.
- Specyfikacja i indywidualizacja inteligencji, mająca związek z dominującym typem aktywności, zawodem, zainteresowaniami.
- „Mądrość” wynikająca z doświadczenia.
- Aktualnie często pojawia się konieczność kontynuacji uczenia się w systemie szkolnym, bądź pozaszkolnym.
- Człowiek ma do wyboru: rozwój przez działanie na rzecz przyszłych pokoleń lub zatrzymanie własnego rozwoju, czyli stagnację.
- Może wystąpić „kryzys wieku średniego”.

Późna dorosłość.

Wiek starzenia się (od 55-60 r.ż. i więcej)

- Zmiany dotyczą sfery: biologicznej, psychospołecznej, psychologiczno-podmiotowej (są często wielokierunkowe).
- Adaptacja do starości, aby uniknąć destrukcji osobowości.
- Dążenie do „braku lęku przed śmiercią”.

Uczeń dorosły

Andragogika wskazuje na odrębność i specyfikę człowieka dorosłego jako ucznia, który posiada:

- znaczne doświadczenia życiowe, społeczne i zawodowe,
- większą samodzielność w kierowaniu swoim postępowaniem,
- pracę zawodową,
- aktywność społeczną,
- skłonności do dużej głębokiej refleksji
- krytycyzm w stosunku do siebie i swoich doświadczeń.

Motywy podjęcia decyzji przez dorosłych o dalszej edukacji

- sytuacja społeczno-zawodowa i istniejące możliwości uczenia się,
- przebyte choroby,
- zmiana stanu cywilnego,
- nawiązanie kontaktu z nowymi ludźmi,
- urodzenie się dziecka,
- strata osób najbliższych (owdowienie),
- zmiana miejsca zamieszkania,
- powstałe zagrożenia spokoju psychicznego,
- konflikty z innymi ludźmi.

Typy uczenia się preferowane przez ludzi dorosłych:

1. **Systematyczne długotrwałe** (np. w szkołach średnich, wyższych, pomaturalnych – występuje najczęściej u ludzi młodych)
2. **Systematyczny krótkotrwały** (np. kursy)
3. **Wszechnicowy** (np. organizowane przez uniwersytety zajęcia odbywają się raz w tygodniu o stałej porze, bez przymusu uczęszczania i egzaminów)
4. **Doraźny** (np. uczestnictwo w sporadycznie organizowanych odczytach, wykładach)
5. **Uczenie się przez poradnictwo** (indywidualne, grupowe)
6. **Edukacja pośrednia** (za pośrednictwem środków masowego przekazu)
7. **Uczenie się przez działanie** (edukacja praktyczna poprzez codzienne wykonywanie czynności np. opiekuńczych, produkcyjnych, handlowych itp.)
8. **Nauczanie przy wykorzystaniu Internetu.**

Dziękuję za uwagę

Aneta Klementowska

Literatura:

1. T. Aleksander, *Andragogika. Podręcznik akademicki*, Radom – Kraków 2009.
2. L. Tuross, *Andragogika pracy*, Warszawa 2006.
3. *Oświata dorosłych. Nowe uwarunkowania i wyzwania*, pod red. R. Piwowarskiego, Warszawa 1998.
4. B. Harwas-Napierała, J. Trempała (red.), *Psychologia rozwoju człowieka*, t. 2, Warszawa 2000.
5. Kampania społeczna: Dni uczenia się dorosłych,
<http://www.dniuczeniasiedoroslych.pl/strona/uczenie-sie-doroslych-w-ue.html>
6. MEN, Edukacja w UE,
http://www.radosnazkola.men.gov.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=808%3Afinanse&catid=147%3Aodpowiedzi-radosna-szkoa&Itemid=190
7. S.M. Kwiatkowski, A. Bogaj, B. Baraniak, *Pedagogika wobec współczesności. Pedagogika pracy*, Warszawa 2007.